

Wymagania na ocenę				
dopuszczającą	dostateczną	dobłą	bardzo dobrą	celującą
<ul style="list-style-type: none"> – zna główne pojęcia z zakresu chronologii – wie, że chrześcijanie zaczęli liczyć lata od narodzin Jezusa Chrystusa – podaje nazwę epoki, w której żyje 	<ul style="list-style-type: none"> – określa czas za pomocą dat rocznych – rozróżnia daty przed naszą erą i naszej ery – zaznacza na osi czasu okres przed naszą erą i naszej ery 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwy epok historycznych w porządku chronologicznym – na podstawie daty określa wiek wydarzenia 	<ul style="list-style-type: none"> – zaznacza wydarzenia na osi czasu w kolejności chronologicznej – na podstawie daty określa wiek wydarzenia oraz potrafi ustalić, która to połowa wieku (lub początek, koniec wieku) 	<ul style="list-style-type: none"> – oblicza upływ czasu między wydarzeniami – wyjaśnia jaką rolę odgrywa kalendarz i datowanie w nauce historii
<ul style="list-style-type: none"> – opisuje warunki życia i zajęcia ludzi pierwotnych – wymienia najważniejsze osiągnięcia człowieka prehistorycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – określa jakie obszary zamieszkiwał człowiek pierwotny – wyjaśnia definicje koczowniczego i osiadłego trybu życia 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie najstarsze obszary zasiedlane przez człowieka – przedstawia główne etapy ewolucji człowieka – porównuje koczowniczy i osiadły tryb życia – wyjaśnia pojęcie <i>rewolucja neolityczna</i> – potrafi wymienić i objaśnić etymologię terminów: <i>epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady zabytków kultury prehistorycznej – wyjaśnia pojęcie <i>homo sapiens</i> – wymienia skutki rewolucji neolitycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi zaprezentować najstarsze zabytki osadnictwa człowieka na ziemiach polskich
<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia jaka cywilizacja powstała w starożytności między Tygrysem a Eufratem – charakteryzuje warunki naturalne Mezopotamii 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie umiejscawia w czasie i na mapie obszar Mezopotamii – wskazuje na czynniki prowadzące do powstania w tym rejonie starożytnej cywilizacji – poprawnie używa pojęć: <i>Mezopotamia, Międzyrzecze</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – określa, jakie warunki muszą zostać spełnione, by można było mówić o powstaniu cywilizacji – potrafi wymienić osiągnięcia ludów Mezopotamii – poprawnie używa pojęć: <i>Bliski Wschód, Starożytny Bliski Wschód</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia, jakie ludy zamieszkiwały Mezopotamię – objaśnia zasadę działania sieci irygacyjnej – wyjaśnia, kim był Hammurabi – wymienia najważniejsze zabytki kultury Mezopotamii 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji mezopotamskiej dla rozwoju ludzkości
<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaka cywilizacja powstała w starożytności nad rzeką Nil – charakteryzuje warunki naturalne starożytnego Egiptu – wymienia piramidy jako przykład osiągnięć starożytnych Egipcjan 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie umiejscawia w czasie i na mapie obszar Egiptu, rzekę Nil – wyjaśnia, kim był faraon – wymienia grupy społeczne starożytnego Egiptu – wie, czym są hieroglify 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego Egipt jest nazywany darem Nilu – wyjaśnia, czym zajmowali się przedstawiciele każdej z grup społecznych w Egipcie – wyjaśnia pojęcie religii politeistycznej – poprawnie posługuje się pojęciami: <i>mumia, mumifikacja</i> – zna osiągnięcia cywilizacji egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi omówić wierzenia Egipcjan – opisuje główne elementy pochówku Egipcjan i wie, czym kierowano się przy ich przygotowywaniu – podaje przykłady osiągnięć cywilizacji egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia różnice w wylewach Nilu oraz Tygrysu i Eufratu – wymienia najważniejsze egipskie bóstwa – wymienia zabytki sztuki egipskiej
<ul style="list-style-type: none"> – wie, kim są Żydzi – wyjaśnia, kim byli: Abraham, Mojżesz 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie umiejscawia w czasie i na mapie starożytny Izrael – potrafi wymienić dwóch władców z okresu świętości Królestwa Izrael i wyjaśnić, czym się wstawili 	<ul style="list-style-type: none"> – zna podstawowe fakty z dziejów Królestwa Izrael – wyjaśnia pojęcie religii monoteistycznej – opisuje podstawy judaizmu – zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Ziemia Obiecana, Stary Testament, Biblia, Dekalog, Tora, synagoga</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze zabytki kultury żydowskiej – przedstawia znaczenie ruin świątyni w Jerozolimie dla Żydów 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia zabytki kultury żydowskiej na ziemiach polskich

<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie dwie cywilizacje powstały w starożytności na Dalekim Wschodzie – wie, kto i dlaczego wznosił Wielki Mur 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie umiejscawia w czasie i na mapie cywilizacje doliny Indusu oraz chińską – wymienia dwie wielkie religie powstałe w starożytności w Azji – opisuje największe osiągnięcia cywilizacji indyjskiej oraz chińskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na związki cywilizacji Dalekiego Wschodu z rzekami nad którymi powstały – wyjaśnia, kim był Budda – wymienia, najważniejsze zabytki antycznej sztuki chińskiej – zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Daleki Wschód, cesarz, cesarstwo, jedwabny szlak</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia relacje między ludźmi w Europie i na Dalekim Wschodzie w przeszłości oraz obecnie, wskazując wpływ dokonań obu cywilizacji na ich dalszy rozwój 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje cywilizacje Bliskiego i Dalekiego Wschodu, wskazując podobieństwa
<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje warunki naturalne Grecji – opisuje główne zajęcia Hellenów – wskazuje demokrację, jako ustrój panujący w Atenach 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie Grecję, Ateny – wyjaśnia czym była wielka kolonizacja – wyjaśnia podstawowe zasady funkcjonowania demokracji w Atenach 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie umiejscawia w czasie powstanie i rozwój cywilizacji greckiej – wymienia grupy społeczne zamieszkujące Grecję, na przykładzie Aten – omawia wygląd miast greckich na przykładzie Aten – wyjaśnia pojęcia: <i>polis, ustrój, Hellada, Hellenowie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak czynniki geograficzne wpłynęły na wykształcenie się greckiej polis – wskazuje na mapie kierunki greckiej wielkiej kolonizacji, wyjaśnia jej przyczyny i skutki – omawia demokrację ateńską: zasady funkcjonowania, główne instytucje oraz urzędy – wyjaśnia, kim był Perykles 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie szczególną pozycję obywateli w społeczeństwie greckim – wyjaśnia, dlaczego Peryklesa można stawiać za wzór polityka – porównuje funkcjonowanie ustroju demokratycznego w starożytności i obecnie
<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na przeciwników Greków w czasie wojen grecko-perskich – wie, jak zakończyły się wojny grecko-perskie 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie Grecję, Persję – potrafi wskazać na ramy czasowe wojen z Persami – wie, kim był hoplita – opisuje, na czym polegało spartańskie wychowanie 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie obszar głównych działań wojennych – charakteryzuje ustrój Sparty – opisuje wygląd i taktykę armii greckiej – wymienia przyczyny wojen grecko-perskich – podaje nazwy najważniejszych bitew, zna ich daty oraz zwycięzcę – wyjaśnia pojęcia: <i>hoplita, falanga, triera</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie Ateny, Spartę oraz miejsce bitwy pod Termopilami i Maratonem, kierunki działań wojsk Grecji i Persji podczas obu wojen – omawia przebieg działań wojennych i kluczowe bitwy konfliktu – rozumie powiedzenia związane ze starożytną Spartą: mówić lakonicznie, wrócić z tarczą lub na tarczy, bieg maratoński 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała siła ataku falangi – określa znaczenie wojen grecko-perskich dla Grecji
<ul style="list-style-type: none"> – zna definicję religii politeistycznej – wymienia najważniejszych bogów greckich 	<ul style="list-style-type: none"> – zna termin <i>mitologia</i> oraz podstawowe greckie mity – potrafi wskazać na związki greckich bogów z życiem człowieka – wie, że igrzyska olimpijskie zaczęto organizować w starożytnej Grecji 	<ul style="list-style-type: none"> – wybranym bogom przyporządkowuje ich patronaty – przedstawia losy Heraklesa oraz mit o upadku Troi – przywołuje najważniejsze religijne święta starożytnych Greków – opisuje ogólnie przebieg igrzysk olimpijskich 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wygląd greckich bogów, zna ich atrybuty – wskazuje rolę religii w kulturze i życiu codziennym Hellenów – wymienia główne konkurencje igrzysk oraz zasady, jakimi się kierowano podczas rywalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcie antropomorfizmu – wskazuje na znaczenie olimpiad w antycznej Grecji oraz współcześnie – wymienia podobieństwa i różnice między antycznymi a współczesnymi igrzyskami olimpijskimi
<ul style="list-style-type: none"> – wymienia dziedziny kultury, w których starożytni Grecy mieli swoje osiągnięcia 	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcie filozofii greckiej i rozumie jej znaczenie dla Greków – zna wybranych twórców literatury greckiej – wskazuje na teatr jako istotny element życia Greków 	<ul style="list-style-type: none"> – zna osiągnięcia greckich filozofów, omawia ogólnie czym się zajmowali, wymienia przynajmniej jednego z nich – opisuje wygląd greckiego teatru – wymienia przykłady osiągnięć naukowych Greków 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje osiągnięcia greckiej nauki i wymienia jej twórców – przedstawia przykłady architektury i rzeźby greckiej – zna zasady wystawiania sztuk w greckim teatrze 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia genezę greckiej filozofii – umie ocenić wkład Greków w rozwój kultury europejskiej – omawia wkład Greków w rozwój historii jako nauki

<ul style="list-style-type: none"> – wie, kim był Aleksander Wielki 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny podboju Persji przez Aleksandra Wielkiego – zna okoliczności zakończenia podboju i wie, jaki był jego rezultat 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie Macedonię oraz imperium perskie – określa ramy czasowe podbojów Aleksandra – przedstawia ogólnie przebieg działań wojennych oraz przyczynę ich zakończenia 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia panowanie Filipa II w Macedonii – przedstawia na mapie trasę podboju Aleksandra – zna nazwy i daty najważniejszych bitew – wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego – rozumie pojęcie kultury hellenistycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia następstwa wyprawy Aleksandra Wielkiego dla ówczesnych społeczeństw
<ul style="list-style-type: none"> – zna legendę o założeniu Rzymu – wie, jakie były początki Rzymu potwierdzone przez naukę 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie Italię i miasto Rzym – zna datę 753 r. p.n.e. – przedstawia początki dziejów Rzymu (okres monarchii) – przedstawia zmianę ustroju w antycznym Rzymie (wprowadzenie republiki) 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności zmiany ustroju w Rzymie (z monarchii na republikę) – wyjaśnia główne założenia ustroju republiki rzymskiej – potrafi wskazać pozytywne strony ustroju republikańskiego w Rzymie – wymienia i opisuje grupy społeczne w Rzymie – poprawnie posługuje się pojęciem: <i>republika</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze instytucje i urzędników w republice rzymskiej – porównuje ustrój monarchii i republiki na przykładzie starożytnego Rzymu – omawia rolę kobiety w Rzymie 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwy urzędów rzymskich oraz określa kompetencje zgromadzenia ludowego i senatu – potrafi porównać aktywność polityczną obywateli Aten oraz Rzymu
<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykład wojny prowadzonej przez Rzymu – wyjaśnia, kim był legionista 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie Rzym, Italię, Kartaginę – zna kierunki ekspansji państwa rzymskiego; wskazuje je na mapie – wymienia przyczyny podboju Italii oraz prowadzenia przez państwo rzymskie podbojów w kolejnych latach – wyjaśnia, kim byli: Juliusz Cezar, Oktawian August – wskazuje, kiedy i w jakich okolicznościach wprowadzono w Rzymie cesarstwo 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie zasięg terenów podbitych i włączonych do Imperium Romanum – opisuje przyczyny konfliktu wewnętrznego w Rzymie u schyłku republiki – potrafi opisać wygląd legionisty rzymskiego – zna datę 31 r. p.n.e. – poprawnie stosuje pojęcia: <i>wojny punickie, dyktator, cesarstwo</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia na mapie etapy rzymskich podbojów – lokalizuje na mapie bitwy wojny punickiej (Kanny, Zama) oraz bitwę pod Akcjum – przedstawia zmianę republiki rzymskiej w cesarstwo – ocenia rolę Juliusza Cezara w ewolucji ustroju Rzymu – omawia podział i zarząd terenów włączonych do Imperium Romanum – wyjaśnia, czym był proces romanizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na kontakty ówczesnych mieszkańców ziem polskich z cywilizacją rzymską
<ul style="list-style-type: none"> – wymienia dziedziny kultury, w których starożytni Rzymianie mieli swoje osiągnięcia 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na greckie korzenie kultury rzymskiej – rozpoznaje przykładowe rzymskie budowle i podaje do czego służyły – wymienia, akwedukt, amfiteatr 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia rzymskich twórców literatury – potrafi wymienić najważniejsze budowle Rzymian w stolicy oraz na prowincji – zna przykłady zasad prawa rzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje działalność prawodawczą Rzymian – rozumie znaczenie kodyfikacji prawa rzymskiego dla współczesnego społeczeństwa – wymienia dzieła rzymskiej literatury 	<ul style="list-style-type: none"> – umie ocenić wkład Rzymian w rozwój kultury europejskiej – zna przykłady zasad prawa rzymskiego
<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim był Jezus Chrystus – zna podstawowe fakty z życia Jezusa Chrystusa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie religii monoteistycznej – zna podstawy religii chrześcijańskiej – przedstawia najważniejsze fakty związane z narodzinami chrześcijaństwa – omawia sytuację chrześcijan w imperium rzymskim 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie Palestynę, Jerozolimę – przedstawia najważniejsze fakty związane z rozwojem chrześcijaństwa, w tym kierunki jego rozwoju – wie, kim byli: Konstantyn Wielki, Teodozjusz Wielki – wskazuje na wydarzenia, które doprowadziły do uznania chrześcijaństwa za religię panującą w świecie rzymskim 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie najstarsze ośrodki i kierunki rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa – przedstawia początki Kościoła chrześcijańskiego, jego organizację i strukturę 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zmianę nastawienia do chrześcijaństwa od dyskryminacji do religii panującej w Rzymie

<ul style="list-style-type: none"> – podaje przyczynę upadku cesarstwa rzymskiego - zna datę upadku cesarstwa rzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – zna przyczyny kryzysu cesarstwa rzymskiego – poprawnie stosuje pojęcie <i>barbarzyńca</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia najazdy ludów spoza imperium na cesarstwo rzymskie, podaje ich przyczyny i skutki – przedstawia okoliczności podziału imperium w 395 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wskazać na przyczyny i skutki upadku cesarstwa zachodniorzymskiego – opowiada o znaczenie rządów cesarzy Konstantyna i Teodozjusza w historii Rzymu – wyjaśnia, co umownie w historii oznacza upadek cesarstwa zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje oceny zmian zachodzących w cesarstwie rzymskim
<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym było Bizancjum – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne cesarstwa bizantyńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – postrzega Bizancjum jako kontynuatora tradycji cesarstwa rzymskiego – przedstawia procesy prowadzące do rozwoju Bizancjum 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Konstantynopol i Bizancjum – potrafi wskazać na zabytki architektury bizantyńskiej – wyjaśnia, czym był podział Kościoła w 1054 r. – poprawnie posługuje się pojęciem <i>ikona</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie umiejscawia w czasie początki i rozkwit Bizancjum – przedstawia dokonania cesarza Justyniana Wielkiego – wymienia i rozpoznaje zabytki sztuki bizantyńskiej – wyjaśnia przyczyny i skutki schizmy wschodniej dla Kościoła 	
<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest islam – wymienia przykłady osiągnięć i wynalazków Arabów 	<ul style="list-style-type: none"> – zna podstawowe informacje o Mahomecie – dostrzega rolę Mahometa w powstaniu islamu – wyjaśnia, kiedy i gdzie narodziło się imperium arabskie 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Półwysep Arabski oraz miasta Mekkę i Medynę – wymienia pięć filarów religii islamskiej – wymienia osiągnięcia kultury i nauki arabskiej – poprawnie stosuje pojęcia: <i>prorok</i>, <i>Koran</i>, <i>kalif</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia na mapie kierunki arabskiej ekspansji – omawia genezę budowy imperium arabskiego – omawia główne zasady islamu – zna datę: 622 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wskazać elementy oddziaływania kultury arabskiej na cywilizację bizantyńską i łańciski zachód Europy
<ul style="list-style-type: none"> – wie, kim byli Frankowie – wskazuje Karola Wielkiego jako władcę Franków 	<ul style="list-style-type: none"> – zna podstawowe daty dotyczące państwa Franków – wie, kim byli: Chlodwig i Karol Wielki, wymienia ich główne dokonania 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie państwo Franków – opisuje początki państwa Franków – wskazuje na konsekwencje rządów Chlodwiga – wymienia najważniejsze reformy wprowadzone przez Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rządy dynastii Karolingów – omawia krótko powstanie Państwa Kościelnego – przedstawia panowanie Karola Wielkiego – omawia traktat w Verdun i wskazuje na jego postanowienia jako załątek ukształtowania się z czasem trzech królestw: Francji, Włoch i Niemiec 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na rolę państwa Franków w zachowaniu cywilizacji rzymskiej – rozumie wagę zwycięstwa Franków pod Poitiers (732 r.) dla zatrzymania pochodzenia islamu
<ul style="list-style-type: none"> – zna postać Grzegorza VII – wyjaśnia ogólnie, czego dotyczył spór między papieżem a cesarzem 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na źródła kryzysu w Kościele – rozumie potrzebę reformy Kościoła, jako jej próbę podaje przykład ruchu kluniackiego – zna podstawowe daty dotyczące sporu pomiędzy Grzegorzem VII a Henrykiem IV 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny konfliktu pomiędzy papieżem a cesarzem – omawia przebieg konfliktu – wskazuje na konkordat zawarty w Wormacji jako na próbę zażegnania sporu o inwestyturę – poprawnie stosuje pojęcie <i>konkordat</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje papieżstwo i cesarstwo jako dwa ośrodki najwyższej władzy w ówczesnej Europie – wyjaśnia znaczenie <i>Dictatus papae</i> w kontekście sporu – podczas omawiania tematu powołuje się na argumenty obu stron biorących udział w sporze 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie powiedzenia: pójść do Canossy
<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym były krucjaty – wskazuje, co było symbolem ruchu krucjatowego 	<ul style="list-style-type: none"> – zna podstawowe daty dotyczące wypraw krzyżowych – opisuje, jak doszło do pierwszej wyprawy krzyżowej, kto wziął w niej udział i dlaczego – przedstawia skutki pierwszej krucjaty 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie terytorium Ziemi Świętej, Jerozolimę – opisuje sytuację, w jakiej znalazła się Ziemia Święta po podboju przez Turków seldżuckich – określa przyczyny krucj – poprawnie stosuje pojęcie <i>Turcy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje polityczne, gospodarcze, społeczne i religijne uwarunkowania wypraw krzyżowych oraz rolę synodu w Clermont w ich zainicjowaniu – przedstawia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat – określa następstwa wypraw krzyżowych 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje własnej oceny ruchu krucjatowego

		<i>seldżucy</i>	w podziale na pozytywne i negatywne	
– potrafi wyjaśnić pojęcie <i>feudalizm</i> – wyjaśnia istotę systemu lennego	– poprawnie umiejscawia w czasie narodziny feudalizmu – potrafi wyjaśnić pojęcie stanu w społeczeństwie średniowiecznym – wskazuje zależności pomiędzy stanami	– wskazuje na hierarchiczność społeczeństwa feudalnego opisując jego poszczególne poziomy i różne stopnie uprzywilejowania – prawidłowo używa pojęć: <i>lenno, senior, wasal, feudalizm, hold lenny, przywilej, możnowładztwo, szlachta</i>	– dokonuje charakterystyki feudalizmu na płaszczyźnie politycznej i gospodarczej – wyjaśnia zasadę: wasal mojego wasala nie jest moim wasalem	– wyjaśnia, na czym polegała ograniczona rola króla w monarchii stanowej
– wyjaśni, kim byli rycerze – potrafi opisać siedzibę rycerza – wyjaśnia, jaką funkcję pełniły zamki w średniowieczu	– wymienia elementy obronne zamku – omawia drogę awansu od pazia do rycerza – potrafi opisać życie codzienne rycerza – poprawnie stosuje pojęcia: <i>fosa, baszta</i>	– wyjaśnia, czym był kodeks rycerski – wymienia cechy jakie powinien mieć rycerz, zgodnie z kodeksem rycerskim – rozpoznaje zabytki kultury rycerskiej	– potrafi podać przykład średniowiecznego zamku – przedstawia rolę rycerzy w średniowieczu – wymienia elementy kultury rycerskiej – wyjaśnia, czym były herby rycerskie – podaje wzorcowy przykład średniowiecznego rycerza	– przedstawia uniwersalność etosu rycerskiego obecnie
– potrafi przedstawić najprostsze prace wykonywane przez chłopów w średniowieczu – opisuje wygląd średniowiecznej zagrody chłopskiej	– zna podstawowe narzędzia rolnicze używane w średniowieczu – potrafi wymienić rośliny i zwierzęta hodowane w średniowieczu	– przedstawia średniowieczne sposoby uprawy ziemi – opisuje proces zakładania wsi – wyjaśnia, czym była renta feudalna i co się na nią składało – poprawnie stosuje pojęcia: <i>pańszczyzna, dziesięcina, lokacja</i>	– zna średniowieczne podstawy prawne funkcjonowania wsi – wyjaśnia, dlaczego uprawa ziemi w systemie trójpolówki była korzystniejsza niż przy dwupolówce – porównuje życie i zajęcia średniowiecznych chłopów i rycerzy	– omawia pozycję chłopów w społeczeństwie feudalnej Europy
– potrafi wskazać dowolny przykład miasta średniowiecznego – omawia wygląd miasta w średniowieczu	– omawia warunki konieczne do powstania miasta w średniowieczu – przedstawia zajęcia i życie codzienne w mieście	– opisuje proces lokacji miasta – przedstawia podziały społeczne mieszkańców miasta – przedstawia organizacje cechowe mieszkańców średniowiecznego miasta – prawidłowo posługuje się pojęciami: <i>barbakan, baszta, rynek, ratusz, sukiennice, cech, gildia</i>	– przedstawia funkcjonowanie samorządu miasta średniowiecznego – przedstawia rolę handlu w średniowiecznym mieście – wyjaśnia, czym były targi i jarmarki – omawia drogę awansu od ucznia do mistrza – potrafi wskazać elementy miasta średniowiecznego na przykładzie Krakowa	– rozumie znaczenie nadawania praw miejskich (przywilejów) – wskazuje na podobieństwa i różnice w funkcjonowaniu miast i samorządów miejskich dawniej oraz dziś
– opisuje praktyki religijne stosowane przez ludzi w średniowieczu	– wskazuje na rolę Kościoła w średniowieczu – wyjaśnia, kiedy powstały pierwsze zakony, kim byli zakonnicy – opisuje życie średniowiecznego zakonnika	– przedstawia różne formy działalności zakonów – wskazuje na rolę kościoła w rozwoju szkolnictwa oraz nauki – poprawnie stosuje pojęcia: <i>asceza, asceta, post, pielgrzymka, skryba, skryptorium, uniwersytet</i>	– podaje imiona założycieli najstarszych zakonów – potrafi wskazać różnice między zakonami: mniszym, żebraczym a rycerskim – prawidłowo posługuje się pojęciem <i>średniowieczny uniwersalizm</i>	– wskazuje na podobieństwa i różnice w funkcjonowaniu uniwersytetu w średniowieczu i dziś

<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę średniowiecznych dzieł architektury i sztuki – wskazuje przykład architektury średniowiecznej 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wymienić nazwy stylów, które pojawiły się w średniowiecznej architekturze – opisuje wygląd ksiąg w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia, na podanym przykładzie, cechy charakterystyczne dla stylu romańskiego i gotyckiego – wskazuje na rolę ksiąg i piśmiennictwa dla cywilizacji średniowiecznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia budowle w stylu romańskim i gotyckim – podaje przykłady rzeźby, malarstwa średniowiecznego – dostrzega rolę sztuki w służbie kościoła – prawidłowo posługuje się pojęciami: <i>snycerz</i>, <i>kodeks</i>, <i>miniatura (iluminacja)</i>, <i>inicjał</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia najważniejsze zabytki sztuki średniowiecza w Europie, Krakowie.
<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim był Mieszko I – zna datę 966 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie Polskę za panowania Mieszka I – zna genezę powstania państwa polskiego – podaje powody przyjęcia chrztu przez Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim byli Słowianie oraz kiedy zasiedlili ziemie polskie – omawia podział Słowian na trzy grupy – określa skutki przyjęcia chrztu przez Mieszka I – wymienia największe osiągnięcia Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie obszar zasiedlony przez plemiona Polan i Wiślan – omawia organizację wewnętrzną plemion słowiańskich – przedstawia religię Słowian – omawia relacje polsko-niemieckie w kontekście chrystianizacji Polski – wyjaśnia pochodzenia nazwy <i>Polska</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na argumenty decydujące o przyjęciu chrztu za pośrednictwem Czechów – przedstawia następstwa chrztu Polski, dzieląc je na polityczne, społeczne i kulturowe – potrafi wskazać na najstarsze zabytki sakralne w Polsce
<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim był Bolesław Chrobry i św. Wojciech - zna daty: 1000 r. i 1025 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia podstawowe fakty dotyczące panowania Bolesława Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg misji biskupa Wojciecha i skutki jego śmierci dla Polski – przedstawia okoliczności i znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego – omawia podboje Bolesława Chrobrego – zna podstawowe zabytki związane z panowaniem Bolesława Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie nabytki terytorialne Bolesława Chrobrego – potrafi wskazać na skutki zjazdu gnieźnieńskiego – dostrzega znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego – poprawnie stosuje pojęcia: <i>relikwia</i>, <i>trybut</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje oceny panowania Bolesława Chrobrego – potrafi wymienić najstarszą polską kronikę i podać jej autora
<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim byli: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel oraz Bolesław II Śmiały – na podstawie drzewa genealogicznego wskazuje proste powiązania rodzinne (np. ojciec-syn) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia ogólnie w czym przejawiał się kryzys za panowania Mieszka II i odrodzenie państwa za Kazimierza Odnowiciela – omawia podstawowe fakty dotyczące panowania Bolesława II Śmiałego 	<ul style="list-style-type: none"> – określa przyczyny kryzysu państwa za rządów Mieszka II – przedstawia proces odrodzenia państwa pod rządami Kazimierza Odnowiciela i jego odbudowy za panowania Bolesława Śmiałego – poprawnie umiejscawia w czasie panowanie władców wymienionych na lekcji 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wydarzenia związane z kryzysem pierwszej monarchii piastowskiej (powstanie ludowe, bunt możnych, najazd Brzetysława) – charakteryzuje panowanie Bolesława Śmiałego – wskazując przyczyny i skutki konfliktu króla Bolesława z biskupem Stanisławem – zna postać Władysława Hermana 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie koronacji Bolesława Śmiałego
<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim był Bolesław Krzywousty – wskazuje statut i śmierć Krzywoustego jako źródło rozbicia dzielnicowego w Polsce - zna datę 1138 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wymienić najważniejsze fakty z okresu rządów Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia braterski konflikt Zbigniewa i Bolesława – analizuje najazd niemiecki z 1109 r. – wyjaśnia, na czym polegał statut Bolesława Krzywoustego – poprawnie stosuje pojęcia: <i>senior</i>, <i>zasada senioratu</i>, <i>dzielnica senioralna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie zmiany terytorialne wynikające z polityki Bolesława Krzywoustego – omawia przebieg i skutki podboju Pomorza – prezentuje skutki wprowadzenia statutu Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia genezę rozbicia dzielnicowego w Polsce

<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje, kto pełnił najwyższą władzę w państwie pierwszych Piastów – wymienia przedstawicieli poszczególnych grup społeczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zakres władzy posiadanej przez rządzącego państwem – opisuje życie codzienne poszczególnych grup społecznych – przedstawia główne zadania drużyny książęcej – wie jaką rolę pełnił gród 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wygląd grodu wczesnopiastowskiego – wyjaśnia źródła wprowadzania na ziemiach polskich zależności lennych – opisuje początki kształtowania się stanu rycerskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejszych urzędników w państwie pierwszych Piastów i określa zakres ich kompetencji – omawia rolę rycerstwa oraz duchowieństwa w monarchii wczesnopiastowskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na zasadnicze przemiany w zarządzaniu państwem od monarchii patrymonialnej do monarchii feudalnej – dostrzega rolę kronikarzy jako źródła wiedzy o czasach minionych
<ul style="list-style-type: none"> – zna przyczynę rozbicia dzielnicowego państwa piastowskiego – potrafi wymienić nazwę stolicy państwa krzyżackiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zasadę senioratu i wskazuje moment, w którym została ona obalona – wymienia zagrożenia zewnętrzne podczas rozbicia dzielnicowego – wyjaśnia kim byli Krzyżacy – zna powody sprowadzenia Krzyżaków na ziemię piastowskie 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia wewnętrzne skutki rozbicia dzielnicowego na ziemiach piastowskich – przywołuje, jako przykład zagrożenia zewnętrznego, najazd tatarski z 1241 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia władców dzielnicowych poznanych na lekcji i poprawnie umiejscawia w czasie ich panowanie – wskazuje chęć opanowania dzielnic senioralnej jako na źródło konfliktów między władcami dzielnicowymi podczas rozbicia – opisuje ekspansję sąsiadów na ziemię polskie – omawia przebieg i skutki najazdu tatarskiego – przedstawia skutki rozbicia dzielnicowego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia zabytki związane z państwem krzyżackim
<ul style="list-style-type: none"> – potrafi omówić podstawowe zajęcia ludności wiejskiej oraz miejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje rozwój wsi oraz miast na ziemiach polskich – omawia nowe narzędzia i urządzenia wykorzystywane przez ludzi żyjących na wsi 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje proces lokacji miast i wsi na prawie niemieckim – poprawnie stosuje pojęcia: <i>trójpolówka</i>, <i>plug</i>, <i>nadanie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia pozytywne przykłady wzrostu osadnictwa i pojawianie się miast – omawia procesy prowadzące do ukształtowania się stanu kmieckiego oraz mieszczańskiego – potrafi wskazać różne typy wsi (okolnica, ulicówka, łańcuchówka) 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze lokacje miast na prawie niemieckim
<ul style="list-style-type: none"> – wie, kim był Władysław Łokietek – potrafi wskazać moment w dziejach, który jest uznawany za koniec rozbicia dzielnicowego w Polsce - zna datę 1320 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki jednoczące ziemię polską podczas rozbicia dzielnicowego – wyjaśnia, kim był Przemysław II i czego dokonał 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia najważniejsze próby zjednoczenia ziem polskich w XIII w. – podaje przyczyny zjednoczenia państwa polskiego – określa przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego w I poł. XIV w. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia na mapie Polskę za panowania Władysława Łokietka – dostrzega rolę Kościoła oraz duchownych w czasach rozbicia dzielnicowego – omawia przebieg konfliktu z Krzyżakami w I poł. XIV w. – charakteryzuje panowanie Władysława Łokietka i przedstawia jego zasługi dla zjednoczeniu Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – określa znaczenie koronacji Władysława Łokietka
<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim był Kazimierz Wielki – podaje jeden przykład działalności króla w polityce wewnętrznej 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wymienić podstawowe fakty dotyczące panowania Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje politykę wewnętrzną Kazimierza Wielkiego i jej skutki – omawia przyczyny wstąpienia na tron w Polsce, po śmierci Kazimierza, przedstawiciela dynastii rządzącej na Węgrzech – wyjaśnia, czym są insygnia królewskie 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia na mapie nabytki uzyskane przez Polskę za panowania Kazimierza Wielkiego – przedstawia pierwsze lata rządów Kazimierza Wielkiego i określa problemy, z którymi musiał się zmierzyć 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje cechy dobrego władcy na przykładzie dokonań Kazimierza Wielkiego
<ul style="list-style-type: none"> – wie, kim byli: Jadwiga Andegaweńska oraz Władysław Jagiełło 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia ogólnie panowanie Ludwika Andegawenkiego i jego następstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wyjaśnić powiązanie dynastyczne między Piastami a Andegawenami – omawia przyczyny zawarcia unii polsko- 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie Polskę i Litwę po unii w Krewie – ocenia następstwa zawarcia 	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzega znaczenie unii dla późniejszego zwycięstwa

		-litewskiej w Krewie – przedstawia działania Jadwigi i Władysława Jagiełły w dziedzinie kultury	unii polsko-litewskiej – zna okoliczności i analizuje przyczyny nadania przywileju koszyckiego – wskazuje pozytywne następstwa odnowienia Akademii Krakowskiej	nad Krzyżakami
– wyjaśnia, kto był przeciwnikiem Polski w wielkiej wojnie – zna datę: 1410 r.	– zna przyczyny i skutki wielkiej wojny z zakonem krzyżackim	– analizuje relacje Polski i Litwy z Krzyżakami w okresie poprzedzającym wielką wojnę – przedstawia ogólnie przebieg wielkiej wojny 1409-1411	– potrafi przedstawić przebieg bitwy pod Grunwaldem oraz jej następstwa – rozumie znaczenie zwycięstwa grunwaldzkiego dla państwa polskiego – zna postanowienia I pokoju toruńskiego	– określa znaczenie konfliktu dla dalszych losów Polski oraz państwa krzyżackiego – wskazuje na sposoby upamiętnienia bitwy grunwaldzkiej w historii, sztuce i literaturze, a także we współczesnych obchodach rocznicowych
– wie, kim byli: Władysław Warneńczyk oraz Kazimierz Jagiellończyk	– zna okoliczności przystąpienia króla Władysława do wojny z Turkami i jego śmierci pod Warną – wie, z kim Polska walczyła podczas wojny trzynastoletniej, zna przyczyny jej wybuchu i rezultat	– przedstawia okoliczności zawarcie drugiej unii polsko-węgierskiej – wskazuje na zagrożenie tureckie w XV-wiecznej Europie – omawia panowanie Władysława Warneńczyka na tronie polskim i węgierskim	– przedstawia na mapie Polskę za panowania Kazimierza Jagiellończyka – omawia panowanie Kazimierza Jagiellończyka – przedstawia przebieg wojny trzynastoletniej – wymienia postanowienia i dostrzega znaczenie II pokoju toruńskiego dla Polski	– wskazuje korzyści płynące z przyłączenia do Polski Pomorza Gdańskiego
– rozumie i posługuje się pojęciem <i>przywilej</i> – potrafi podać przykład przywileju – wskazuje na uprzywilejowaną pozycję szlachty w społeczeństwie polskim	– poprawnie stosuje pojęcie <i>przywilej szlachecki</i> – potrafi podać przykład przywileju szlacheckiego – wyjaśnia, czym był sejm walny	– zna przyczynę uprzywilejowania szlachty – przedstawia genezę i znaczenie sejmu walnego – potrafi omówić rozwój przywilejów szlacheckich za panowania Jagiellonów	– wymienia najważniejsze przywileje szlacheckie, ich postanowienia i daty wydania – określa kompetencje sejmiku i sejmu, wskazując na różnice między nimi – zna datę powstania i omawia założenia konstytucji <i>nihil novi</i> – wyjaśnia, czym były trzy stany sejmujące	– potrafi wskazać związki sejmku walnego z obecnym parlamentem